

FALUMUNKA A PRO CHRISTO DIÁKOK HÁZÁBAN

A MAGYAR IFJÚSÁGOT ma annyira érdeklő falumunkának iskolapéldáját különös módon Románia szolgáltatja, ahol a bukaresti egyetem egyik tanára, Gusti professzor szociológiai, etikai, politikai szemináriumának tagjaival rendszeres kiszállásokat végez a román falvakba. A szeminárium tagjai Románia minden részéből, főleg faluról származó egyetemi hallgatók és diplomások, akik távol állanak a szélsőséges ifjúsági szervezetektől. Céljuk a szociológia elméleti tanításait a gyakorlat megvilágításában látni és a román falut, mint a román társadalom legjelentősebb szociális egységét megismerni. Hosszú évek tapasztalatai alapján kialakult szinte tökéletesnek mondható munkatechnikájuk, amellyel a legsikeresebb falukutatást tudják végezni. Kezdetől fogva azon voltak, hogy minden tudomány (földrajz, történelem, közgazdaságtan, szociológia stb.) művelője képviselve legyen közöttük, hogy különböző csoportokat létesíthessenek, amelyek mindegyikének más és más a feladata. A fényképezéskből, rajzolókából, gyorsírókból és építészekből alakított csoport száll ki először a kiszemelt faluba és az első benyomások, az egyszeri látás alapján kialakult faluképet rögzíti. Ezt követi egy nagyobb csoport, amelynek tagjai hosszabb időre letelepednek a faluban, együtt élnek a parasztsággal és a falut minden irányban a legbelső vizsgálat alá veszik. Van azután még egy kisebb létszámú csoport, amely a fontosabb ünnepek, népiünnepélyek, lakodalmak és egyéb ehhez hasonló alkalmakkor keresi fel a falut, hogy a csak ilyenkor látható népszokásokat is megismerhessék.

Amikor az egyes csoportok az adatgyűjtéssel elkészülnek, kezdődik annak tudományos feldolgozása; ezt azután román és francia nyelven adják ki. Munkálkodásuk eredményes voltát a Román Szociális Intézet folyóiratának 1000 oldalas különszámában és két kötetben kiadott írásaik, továbbá a nemzetközi szociológiai kongresszusokon való szereplésük bizonyítják, ahol a pálmát legtöbbször ők viszik el.

Nem kevésbé eredményes falukutató munkát végez az erdélyi és felvidéki magyar ifjúság is, mert a megszállt területeken valósággal lét és nemlét kérdése lett a faluval való foglalkozás, illetve a faluhoz való közeledés. Ugyanis ott a parasztságban tömörül ma minden remény, mert önálló egzisztenciát jelentenek és nem függenek úgy az államhatalomtól, mint a középosztály és eddig még a legteljesebb

mértékig megőrizték vitalitásukat. Erdélyben ezen kívül a közép-osztály tradicionális politikai meglátásai és reális életérzéke is hozzájárult ahhoz, hogy az ifjúság elment a faluba kutató munkát végezni.

A csonka hazában jóval később indult meg a falumunka. Nálunk az ifjúság a háború utáni évek szenvedélyes atmoszférájában zárt sorokban és utcai tüntetésekből élte ki magát. Csak lassan érlelődött meg bennük annak tudata, hogy számukra nem az utca jelent térnumot, hanem a falu. Nem utánozni akarták a külföldi falumunkát, hanem ösztönösen érezték meg annak szükségességét. Általában jellemző a mai ifjúságra, hogy a kezdő tévelygések után szinte tökéletes biztonsággal indult meg azon az úton, amely a nemzeti válságból kivezet és a nagy magyar problémák felé fordított arccal menetel egy tartalmasabb jövő felé.

A falumunka kezdetben és még jó ideig csak tervekben merült ki. Jóindulattal foglalkozott ezzel a kérdéssel az ifjúság, de gyakorlati irányba nem tudta terelni és inkább elméleti elgondolásokkal próbálta azt megoldani. Az egyik ifjúsági egyesület például parasztfrazeológiával jött. Szép elméletet állított fel, a parasztot tekintette a magyar jövő letéteményesének, de ennél tovább nem jutott és lassan széteszlottak a terveik.

Eredményes és gyakorlati munkát a Szegedi Fiakok végeztek. Ez a részben művészekből álló gárda a szegedkörnyéki tanyákra festeni és rajzolni járt ki és ott látták, hogy milyen nagy elhagyatottságban él a nép. Ez adta nekik az impulzust, hogy foglalkozzanak velük. Művészi kiszállásaikat attól kezdve összekötötték népgondozással. Előadásokat tartottak a tanyák népének, intenzívebben kezdték figyelni az életviszonyaikat és megteremtették az agrársettlemet mozgalmát. Ma már eléggé kiforrt módszerük van, azonban az nem olyan, hogy országos vonatkozásban is alkalmazni lehetne, amennyiben a speciális tanyai viszonyoknak megfelelően alakult ki. És ez bizonyos mértékig akadályozta a magyar falukutató munka realizálódását. Ugyanis a faluval való foglalkozás gondolata egyre szélesebb rétegekben kezdett elterjedni. Majdnem minden ifjúsági egyesület programjába vette, de nem tudtak megindulni, mert nem volt a magyar adottságoknak megfelelő munkasablon, amely kezdetben — míg egyéni módszer ki nem alakul — a segítségükre lett volna. Hátráltatta a munka komoly megindulását az is, hogy dilettantizmust vittek bele, mert — mint mindenből —, sajnos, ebből is divat lett és sokan azt gondolták, hogy illik a kérdéssel foglalkozni. Ennek következtében azután a lényeg elsikkadt. Hibája még a magyar falumunkának, hogy nem aktív célzattal indult meg. Szerintem ugyanis a falumunkának aktívnek kell lenni, ami alatt azt értem, hogy nem szabad a megismerésnél, illetőleg megismertetésnél megállni, hanem azon túlmenőleg a feltárt és megismert bajok orvoslására kell a fősúlyt helyezni. A falumunka ilyen értelmezése a faluból jött egyetemi hallgatók között alakult ki. Ők látják a városból falujok elmaradott viszonyait és felébredt bennük a felelősségérzet, hogy azokon valami módon változtassanak és megkezdjék az aktív falumunkát.

E SOROK ÍRÓJA is egy olyan diákotthonban lakik, a Pro Christo diákszövetség protestáns internátusában, melynek egyetemi hallgató lakói a falu minden társadalmi rétegét képviselik s ebben a szellemen munkálkodnak. Hosszas egymásközötti megbeszélések előzték meg a munka elkezdését. Először annak a gondolata vetődött fel: mi a kötelessége az egyetemre tanulni jött vidéki hallgatónak a tanuláson kívül. Eddig ugyanis az volt a helyzet, hogy tanulmányai végeztével nem ment vissza a faluba, mert megkedvelte a kényelmes, sok szórakozási lehetőséget nyújtó városi életet s utána a kulturátlanságba süllyedt falu a legsivárabb kilátásokat jelentette. A falu elmaradottságának meg éppenséggel ez az oka; mindig csak kiválás történt, visszatérés nem igen és így nem volt, aki kultúrát vigyen vissza és egészségesebb gazdasági és szociális viszonyokat teremtsen. Kinek lenne a feladata kultúrát vinni a faluba, ha nem az onnan származó egyetemet végzett diplomásnak? Kinek kell megoldani a falu mérhetetlen sok problémáját, ha nem annak, aki ott élve, azt mind ismeri és tudása révén egyenesen predesztinálva van azok megoldására? Tehát vissza kell mennünk a faluba. Amikor idáig eljutottunk, faluszemináriumot alakítottunk, hogy ott beszéljük meg közösen a további teendőinket. Először is meg kellett határozni, mit értünk visszatérés alatt és milyen formában történjék az meg. Aki a falu életét figyelemmel kíséri, észre kellett vennie hogy az intelligencia és a parasztság között mély, szinte áthidalhatatlannak látszó szakadék van és magában a parasztságban is bizonyos elhatárolódások észlelhetők, amelyek következménye, hogy e népréteg sem alkot kompakt tömeget. Az egyes társadalmi rétegek folytonosan sűrűlnek, ami örökös tragédiája a falunak. Ezek megszüntetése nélkül jelentős változást nem lehet elképzelni a falu életében. A közeledésnek a vezetőrétegek részéről kellene kiindulni, de ezt elpusztíthatatlan osztályöntudatuk nem engedi. A parasztság egyes rétegei között fennálló sűrűlódások kiküszöbölése szintén a falu értelmiségének volna a feladata, amit ügyes politikával el is lehetne érni. A visszatérés tehát azt jelenti, hogy az egyetem elvégzése után haza megyek a falumba orvosnak, állatorvosnak, papnak, jegyzőnek, ügyvédnek, gazdálkodónak és egészen másként fogom értelmezni a jegyző, orvos stb. hivatását, mint ahogy az eddig volt. (Nem tartjuk lehetetlenségnek például azt sem, hogy az egyetem elvégzése után a gazdafiú hazamegy az apja birtokára gazdálkodni és lesz belőle kultúrparaszt. Célunk ezt is megvalósítani.) Nem kenyérkereseti lehetőségnek kell az orvosi, ügyvédi stb. állást tekinteni, hanem hivatásnak, mert csak *így* lehet a falu bajain segíteni. És ha hivatásnak érzem a faluvezetést, akkor a közeledést magától értetődőnek találom. A visszatérés ezek alapján új falusi értelmiség megteremtését jelenti.

A visszatérés után jön az igazi munka: a falu kiemelése a mostani helyzetéből. Előbb azonban meg kell ismernünk a falu életét a legalaposabban és legrészletesebben, továbbá olyan módszert kell találnunk, amellyel a közeledés gyakorlatilag kivihető. Az előbbi falukutatással érjük el, az utóbbit falugondozással, vagyis azzal, hogy elmegyünk a nép közé, foglalkozunk velük, előadásokat tartunk nekik

és a különböző vélemények alapján kialakult képből egyrészt meglátjuk, hol hibázunk, másrészt megismerjük azokat a gátló körülményeket, amelyek maguknak az egyes falusi rétegeknek a közeledését is akadályozzák. Faluszemináriumunk működése tehát két irányban történik, az egyik a falukutatás, másik a falugondozás.

Mielőtt belekezdünk volna a falukutatásba, illetőleg falugondozásba, igyekeztünk a szükséges előismereteket megszerezni. Mivel majdnem minden fakultásnak a hallgatója képviselve van közöttünk: ez elég könnyen ment. A szeminárium tagjaitól különben is megkívánjuk a komoly munkát és ha valaki a szeminárium tagja akar lenni, annak el kell mélyednie egy olyan tudományágban, amely mint segédtudomány a falumunkánál számításba jöhet. Így a történelem, földrajz, gazdasági-földrajz, település-földrajz, szociológia, társadalmi morfológia, statisztika, agrárpolitika, szövetkezetpolitika, földbirtokpolitika, népesedéspolitika, mezőgazdasági szociálpolitika, mezőgazdasági közigazgatás mind művelőre talál. Ez a biztosítéka, hogy tudományosan minden oldalról megvilágítva tárgyalhatjuk a felmerülő kérdéseket.

A falukutatás voltaképpen szociográfiai munka. Mi azonban szakítunk az eddigi szociográfiai módszerekkel, mert a magyar szociográfiai munkák a történelmi és földrajzi vonatkozásokkal, a gazdasági helyzet rövid ismertetésével és a földbirtokmegoszlás statisztikájával rendszerint kimerítettnek tekintették a falu ismeretét. És így inkább az egyes részletek (földrajzi, történelmi, gazdasági) egyesített monográfiáinak, mint szociográfiainak lehetne azokat nevezni. Vannak a falu életében olyan jelenségek, amelyek földrajzi és történelmi vonatkozásokkal, különösképpen pedig számokkal nem rögzíthetők. Például azt, hogy hányán hallgatnak rádiót, járatnak újságot, vagy vesznek ki könyvet a könyvtárból (ha van), számokkal kifejezhetem; de, hogy ezeknek milyen hatása van a lakosságra, milyen irányban tereli a gondolkozásukat és egyáltalában kielégíti-e a kulturális igényeiket: számokkal már nem fejezhetem ki. Nem — vagy csak futólagosan — említik a magyar szociográfiai munkák a falu társadalmi rétegeinek a súrlódásait és azok okait. Nem látják világosan a parasztság különös lelki berendezkedéséből folyó megnyilatkozásokat, amelyek sokszor mélyreható változásokat idéznek elő a falu életében. Éppen a közelmúltban annyit hangoztatott egyke is egy beteges megnyilatkozása a paraszti lételmek. Nem élheti ki szabadon a parasztság életenergiáit (földszerzés több gyerek esetében) és a korlátozások (a nagybirtok megbonthatatlansága) az egy gyerek rendszer bevezetését eredményezik. Felületes szemlélődéssel az egyke így gazdasági okokkal magyarázható, de mélyebbre hatolva, a gazdasági és szociális okok mellett látjuk a magyar lélek szövevényes, sokszor érthetetlen tévelygéseit. Ez csak egy példa, de nagyon sokat lehetne felhozni, amelyek, mint összetevők, olyan eredőben találkoznak, amely a falu életében minduntalan jelentkezik és amelynek megismerése nélkül egy sor kérdésre nem kapunk feleletet vagy pedig tévesen értelmezzük azokat.

A szociográfia szintetikus tudomány, amiből következik, hogy gyakorlati értéket produkál. Ugyanis a morfológia segítségével meg-

ismeri az elmúlt korok társadalmi fejlődését, a rendellenességekre rámutat és ezzel a jövőre nézve értékes tanulságokat szolgáltat. Különösen fontos, hogy a magyar szociográfiák produkáljanak gyakorlati értéket, mert a magyar társadalom és így a falu társadalma is a legkülönbözőbb fejlődési tényezők hatása alapján alakult ki, aminek következtében meglehetősen differenciált felépítést ért el. És ez a differenciált felépítésű falu örökös harcot vív önmagával, aminek megszüntetése úgy érhető el, ha ismerjük a múltját, okait és látjuk, hogy hol és miben történt mulasztás, illetve hiány. Ahhoz azonban, hogy így írjunk szociográfiát, objektivitás szükséges, amit pedig a magyar szociográfiai munkák a legtöbbször nélkülöznek, mert annyira szubjektív érzés és egyoldalú szempontok alapján bírálják el a vizsgált társadalmi egység viszonyait, hogy meg lehet tudni belőlük, hogy írójukhoz mely társadalmi rétegek állanak a legközelebb és hogy jobb- vagy baloldali felfogású-e. Ezért azután egyes kérdésekhez nem mernek hozzányúlni, vagy tendenciózusan állítják be azokat, esetleg igyekeznek egyáltalában tudomást sem venni róluk. Például a mezőgazdasági munkások, uradalmi cselédek és általában az agrárlakosság legalsó rétegeinek a faluban elfoglalt helyzetéről, életkörülményeiről és megélhetési viszonyaikról nagyon hiányos ismertetést nyújtanak.

Mi a falukutatást aktív munkának tartjuk és ennek megfelelően a szociográfiával gyakorlati értékprodukálást akarunk elérni. Jelenleg az egyik pestkörnyéki nagyközség — Fót — szociográfiáján dolgozunk ilyen értelemben. A választásunk nem éppen a legsikerültebben történt, mert Fót nem a saját határain belül folytatja életfunkcióit Budapest közelsége miatt, — tehát nem átlagos magyar falutípus —, de minden anyagi támogatás hiányában a sajátunkból fedezzük a kiszállási költségeket és ezért nem mehettünk messzebbfekvő tipikusabb községet keresni. Bizonyos szempontból azonban mégis szerencsénk van. E községben is láthatjuk a város és a falu egymásrahatását, jobban mondva csak a város hatását a falura, de mivel ipari munkások is laknak a faluban, akikre hatással vannak a parasztok, beszélhetünk a falu városra gyakorolt hatásáról is. Az ember társadalomban él és annak ezer és ezer vonását hordja magán. A különböző fejlődésű tényezők hatására a múltban elhatárolódott társadalmi rétegek különbözőkké váltak ugyan gondolkozásban és tettekben, a differenciálódás azonban nem volt olyan nagymérvű, hogy teljes elszigetelődésről beszélhetnénk, miért is az egyes elkülönült társadalmi rétegek bizonyos közös vonással bírhatnak, amelyek ha egymás mellé kerülnek, ismét kiütköznek és determinálják az egész társadalomnak azokat a közös vonásait, amelyeket az ember, mint a társadalom individuális alanya magán hord. Foton az egymás mellé került város és falu — ipari munkás és paraszt — társadalmi kialakulása éppen most folyik és törvényszerűségeinek a megállapításával próbáljuk a két társadalmi réteg (amelyek egyébként a magyar társadalom legjelentősebb szociális egységei) esetleges közös vonásait meghatározni és gyakorlati tanulságait levonni. Érdekes továbbá az a fennálló adottság, hogy Fót a felvevő piac (Budapest) közvetlen közelében van. Ebből a

helyzeti energiából adódólag olyan változások állanak elő a község életében, amelyek más községnél nem találhatók. A piac közelsége érezteti irányító hatását a termelésre, úgy, hogy az kénytelen alkalmazkodni a piachoz, ami azután közvetve változásokat idéz elő a falu gazdasági, kulturális és szociális viszonyaiban. Ugyanis a gazdák átszervezik a termelést és igyekeznek azokat a módszereket elsajátítani, amelyekkel a piac igényeit kielégítő árut tudják produkálni. Képezik magukat, tanulnak, érdeklődnek a gazdasági szakirodalom iránt, ezzel a gazdasági kultúrnívót emelik, a termelés átszervezésével pedig gazdasági és szociális helyzetükön javítanak. Ennek azért van nagy gyakorlati jelentősége, mert a magyar falu gazdasági, kulturális és szociális színvonalának emelése a magyar paraszt közismert mindenbe való belenyugvása miatt csak így (presszióval) érhető el. Jelentős még Fótnál az a körülmény, ami a tipikus magyar falunál ugyancsak nem található meg, hogy közvetlenül érzi a városi kultúra hatását. Ezt azért érdekes tanulmányozni, mert a nagyváros kultúrája nem gyakorol olyan erős gravitációt a falura, mint azt az ember először gondolja. Itt azután vagy a városnyújtotta kultúrában van a hiba (ami valószínű), vagy pedig a falu értelmezi másként a kultúra lényegét. Az eltérések mellett, amelyek közül egyesekre azért tértem ki röviden, hogy érzékeltessem velük a falukutatásunk módszerét, Fótnak természetesen megvannak azok a sajátosan jellegzetes vonásai is, amelyek az átlagos magyar falura érvényesek.

A közös munkán kívül, főleg a vakációkban, egyéni falukutató munka folyik. Az elmúlt nyáron például a nyírségi tanyabokrokat, az alföldi mezőgazdasági munkások életviszonyait, az endrődi malomszövetkezetet, az orosházi kútszövetkezetet, a baranyai egykés vidékek viszonyait tanulmányoztuk. A módszerünk az, ami Gusti professzoré: letelepedünk egypár hétre a kérdéses vidéken és igyekezzük a legbehatóbban megismerni és a szükséges adatokat megszerezni. A gyűjtött adatok feldolgozása után a szeminárium ülésén történik meg a beszámolás, ahol aztán közösen megvitatjuk azokat. Szemináriumi üléseink (minden héten egyszer van) két részből állnak. Az elején megbeszéljük a legközelebbi kiszállást, a faluval foglalkozó időnként megjelenő könyveket részletesen ismertetjük és a Bartók-Kodály népdal-gyűjtésből egypárat megtanulunk. Ez utóbbit azért tesszük, mert szeretnénk visszavinni a falunak az eredetileg onnan származó, de az idők folyamán elfelejtett vagy silányabb utánzatokkal kiszorított — és az eredeti magyar kultúra iránt érzékkel bíró és annak értékeléséhez megfelelő műveltséggel rendelkező magyar értelmiség által szinte az utolsó órában megmentett — népdalt. Majd rátérünk az egyéni kutatás eredményeinek a megbeszélésére, amelyeket írásba foglaltan, sajnos, egyelőre még csak íróasztalunk fiókjában helyezhetünk el, de reméljük, hogy a publikálásra is sor fog kerülni.

A falugondozást a falukutató kiszállásokkal kötjük össze. Minden második vasárnap kimegyünk Fótra és az új telepen népművelési és szórakoztató előadásokat tartunk. Eleinte olyan tárgyú előadásokat választottunk, amelyek az érdeklődést voltak hivatva felkelteni. A legjobban bevált a vetítettképes előadás, különösen pedig a ter-

mészeti tüneményekről (vizesések, tűzhányók, tengerek stb.), az idegen világrészekről és általában a tőlük távol álló eseményekről szólnak. Amikor az érdeklődés már olyan nagy volt, hogy az egyes érdeklődési köröknek megfelelő előadások tartása aktuálissá vált, elkülönítettük a felnőtteket és a gyermekeket és mindegyiküknek más és más témakörből tartunk előadást.

A felnőtteknek tartandó előadások két — szórakoztató és népművelési — részből állanak. A népművelési részben Magyarország történelmi és földrajzi ismertetését adjuk vetítettképes előadás keretében. Ennek megtörténte után rátérünk a foglalkozási körükbe vágó ismeret nyújtására. A szórakoztató részben is voltaképpen tanítunk. A magyar irodalom jeleseit ismertetjük meg velük, műveikből felolvasunk vagy szavalunk. Ezenkívül van még magyar népi zene- és énekszám, esetleg rövidebb egyfelvonásos színdarab. Az előadások összeállításánál ügyelünk arra, hogy lehetőleg igazi magyar kultúrát adjunk és azok összefüggő, meghatározott egységet alkossanak. Például, ha Erdélyről tartunk vetítettképes előadást, akkor erdélyi írókat ismertetünk szemelvényekkel, erdélyi zenét és népdalt adunk. Ugyanígy: Felvidékről vetítettképes előadás, felvidéki írók, felvidéki népdal és zene. Az előadások nem merev katedrái formában történnek, hanem elvegyülünk a nép közé, beszélgetünk, foglalkozunk velük és akire éppen sor kerül, az kiáll és természetes közvetlenséggel beszél, szaval vagy énekel. Közben öközlök is (főleg fiatalok) akad szavaló vagy énekes és így egyszerre vagyunk hallgatók és előadók, illetőleg szórakoztatók.

A gyerekeknek vetítettképes mesedélutánokat tartunk, együtt játszunk velük és magyar népdalokra tanítjuk őket. Eleinte nagyon bizalmatlanok voltak, de később annyira összebarátkoztunk, hogy most már a mesedélutának a végén alig akarnak elengedni bennünket és mindig meg kell ígérnünk, hogy legközelebb megint kimegyünk. Velük a legérdemesebb és a leghálásabb foglalkozni. Lehet látni, hogy szegény gyerekekkel eddig nem foglalkozott senki. De ugyanezt elmondhatjuk a felnőttekről is. Hihetetlen az a valódi kultúranélküliség, amivel találkozunk. Fentebb már említettem, hogy Budapest közelsége nem jelent olyan kulturális gravitációt, mint azt önkéntelenül várja az ember, ellenben a perifériális kultúra hódítása erősen érezhető. A nép kulturális igényeinek kielégítéséről, szórakozási lehetőségek nyújtásáról és izlésük helyes irányú fejlesztéséről nem történt gondoskodás. Ki voltak szolgáltatva a legkülönbözőbb „kultúrák“ hatásának és innen van az, hogy a slágereket jobban ismerik, mint mi és ha moziról van szó, háttérbe szorítanak bennünket nagyobb tájékozottságunkkal. Moziba főleg a fiatalság jár és romboló hatását annyira érezni, hogy például egy irodalmi felolvasásnak vagy előadásnak alig van értéke előttük. Általában az a benyomásunk, hogy a falu kulturális viszonyaiban a háború után változás állt elő és emelkedésfelét tapasztalni, de ez a kultúra nélkülöz minden tartalmi alapot és többet árt, mint javít. Szinte érthetetlen, hogy hogyan tudott ilyen irányt venni a fejlődés és el sem képzelhető, hogy milyen óriási áldozatokba és erőfeszítésekbe kerül annak helyes irányba való tere-

lése. Ha egy előadáson sikerül megcsillogtatni előttük az igazi magyar kultúra lényegét, ha ízelítőt kapnak belőle egy Tamási-novella, Móralbeszélés, Illyés-vers felolvasásával vagy egy népdal eléneklésével, érezni lehet, hogy hatással van rájuk, de a legközelebbi kiszállásunkig a közbejött, sokszor lényegtelennek látszó körülmények lerombolják azt és kezdhették megint élőiről. Hogy ez mit jelent, azt csak az fogja megérteni, aki már próbálkozott komolyan ilyen irányban dolgozni.

A gyerekek és felnőttek elkülönítése után a fiatal legényemberek fordultak hozzánk azzal a kéréssel, hogy szeretnék, ha velük is külön foglalkoznánk. Ez adta azt a gondolatot, hogy lehetőleg kisebb csoportokat alakítva, mindenkivel egyéneként foglalkozunk. Az utóbbi kiszállásainkon már próbálkoztunk ezzel a módszerrel és reméljük, hogy megszerez az eredménye.

A kiszállásokról naplót vezetünk és abban jegyezzük fel észrevételeinket az előadás tárgyáról, módjáról és hibáiról és az esetlegesen felmerülő újabb lehetőségekről. Ezzel elérjük azt, hogy egyre tökéletesedik a módszerünk és sikerül kikristályosítani olyan formává, amely alkalmas lesz a falumunka általános megvalósítására.

A falumunka gyakorlati irányba való terelését is ezzel akarjuk elérni. Nem elég ugyanis elméleti elgondolásokkal előállni és például arról vitatkozni — mint azt az egyik helyen olvastam —, hogy a szociográfia legnagyobb problémája jelenleg az, hogy még nincs meghatározva a tudományok közt elfoglalt helye. Így nem fogjuk Magyarország szociográfiáját soha megcsinálni és különben is a szociográfia alkalmazott tudomány, gyakorlati tényekből vonja le azokat a törvényszerűségeket, amelyek mint tudománynak a lényegét meghatározzák. Ha ezeken túl vagyunk, akkor beszélhetünk a tudományok között elfoglalt helyéről.

Jelenleg a szociográfia legnagyobb problémája szerintem az, hogy el kell kezdeni a munkát. Fontos azonban, hogy a meginduló falumunka közös alapon történjék, mert csak így lehet jelentős eredményt elérni vele. Ezért jó volna azoknak az ifjúsági egyesületeknek, amelyek a faluval akarnak foglalkozni, egymással kapcsolatot teremteniük, hogy ez megvalósítható legyen.

KOVÁCS IMRE